

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΠΟΙΗΤΩΝ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΒΙΚΤΩΡΟΣ ΟΥΓΚΩ

Μία γιορτή που τελειώνει άσχημα. Όκτώ ημερών άγωνία. Η τελευταίες στιγμές του Ουγκώ. Πώς υπεδέχθη τον θάνατο. Η συγκίνησης του λαού. Τά ιατρικά δελτία. Ο θάνατος του ποιητού. Η άφαντατες τελετές που του άπεδδθησαν. Τέ προσκύνημα ύπε την άψίδα του θριάμβου. Η κηδεία κ. τ. λ. κ. τ. λ.

Την Παρασκευή 15 Μαΐου του 1885, ο Βίκτωρ Ουγκώ, γέρος πειά ένδοξος κι' ευτυχιμένος, είχε καλέσει σπίτι του διαφόρους φίλους του, για να περάσουν μαζί την βραδιά. Η συντροφιά, έξι-νο το βράδυ, ήταν έξαιρετικά εθθημη. Οι προσκαλεσμένοι—γέροι λογοτέχνη, πολιτικοί, άνθρωποι του κόσμου, κυρίες και δεσποινίδες—ήσαν τόσο που κατά το δειπνο, άναγκάσθηκαν να προσθέσουν δεύτερο τραπέζι στην τραπέζια. Ο Ουγκώ είχε πολύ κίφι. Χαμογελούσε σ' όλους, άνακατευόταν, στις κουβέντες της νεολαίας, διηγείτο χαριτωμένα άνέκδοτα του...

Κι' όπως το ίδιο βράδυ, μόλις έφυγε κι' ο τελευταίος καλεσμένος, ο Ουγκώ άδιαθέτησε κι' έπεσε στο κρεβάτι. Στην άρχή είχαν την έλπιδα πως δέν εινε τίποτε σοβαρό. Μά δέν άργησαν να καταλάβουν πως ο ύβγας συγγραφέας ήταν στα τελευταία του.

Ο ίδιος ο Ουγκώ κατάλαβε έγκαιρως την κατάσταση του και μία μέρα έδήςλωσε στην κ. Λοκρουά, μία οικογενειακή του φίλη, πως «το τέλος του ήγγιζε...».

Την ίδια μέρα, έκάλεσε τον γαμβρό του Βακερού και, χαμογελάοντας σιωπηλά, του έσφιξε το χέρι.

— Είπθε καλύτερα ; τον έρώτησεν ο Βακερού.

— Είμαι ήδη νεκρός..., άπήνησε με το αιώنی του χαμόγελο ο ποιητής.

— Τ' ειν' αυτά που λέτε ! Είπατε, τούναντίον, γευιάτος ζωή...

— Στην άνάμνησή σας, μόνο, φίλε μου, είπεν άλλά ο Ουγκώ.

Την άλλη ημέρα, έκάλεσε κοντά στο κρεβάτι του τον άλλο γαμβρό του, τον Πάολ Μερις.

— Άγαπητέ μου, του είπε με κόπο, εινε αδύνατο να φαντασθής : πόσο ύποφέρει κανένας έως ότου πεθάνει !...

— Μά δέν πρόκειται να πεθάνετε ! Τι λόγια ειν' αυτά !...

— Μά φίλε μου, ο θάνατος ήρθε... ειν' έδω κοντά μου και παραμονεύει..., άπήνησεν ο Ουγκώ. Και έπρόσθεσε 'Ισπανικά : «Καλώς όριστε, καλώς όριστε ο θάνατος !...».

Την ιδέα του θανάτου, ο Ουγκώ την δέχεται με άπόλυτη ήρεμία. Σ' αυτό συνέτεινε πολύ κι' η άπόλυτη πίστις του για την άθανασία της ψυχής.

Την επομένη έδειξε σημεία καλλιτερεύσεως. Όλοι άρχισαν να έλπίζουν. Την άλλη δημοε ημέρα κάθε έλλης άπολώσθη.

Η είδησις για την άσθένεια του ποιητού είχε διαδοθεί στο Παρίσι, από άρκετες ημέρες πριν. Η κατάσταση της ύγείας του Ουγκώ ήταν το ζήτημα της ημέρας. Οι Παρισίνοι έλάτρευαν κυριολεκτικώς το δοξασμένο τους γεροντάκι, και παρακολουθούσαν με άγωνία τις φάσεις της άρρώστειας του.

Η έφημερίδες έδημοσίευαν συχνά τα δελτία της άρρώστειας του. Άναδημοσιεύουμε ένα έξ' αυτών : — «Ο Β. Ουγκώ, ο οποίος έπασχεν από βλίβηρ της καρδιάς, προσβλήθη από πνευμονική συμφορήσιν.

Ιατροί Ση και Αιμ. Άλλίξ».

Τά βράδυ, στα μεγάλα βουβήματα, η έφημερίδες που δημοσίευαν τά δελτία έγινοντο άνάφορατες. Στο σπίτι του έτοιμοθανάτου κατέφθαναν συνεχώς διάφορες προσοπικότητες, Παρισινές και ξένες, για να έγγραφούν στο ειδικό βιβλίο που είχαν άνοιχθεί επί τούτω ή για να' αφήσουν την κάρτα τους.

Τά πεζοδρομία, γύρω από το σπίτι, ήταν κατάμεστα από πλήθος λαού που άνέμενε να μάθη για την κατάσταση του προσφιλοφους του ποιητού.

Την Παρασκευή, τέλος, 22 Μαΐου του 1885 διεδόθη άστραπιαώς στο Παρίσι η άπαισία είδησις : Την 1 και 27' του άπογεύματος, ο Βίκτωρ Ουγκώ εινε έκπευσεί, σέ ηλικία ογδοήντα τριών έτων και τριών μηνών παρά τέσσερες μέρες. Μία από τις μεγαλύτερες φυσιογνωμίες του αιώνος είχαν έκλείψει.

Το θλιβερόν άγγελμα σκαρπασε στην πόλι την καθήφεια και την θλίψη...

Εινε ζήτημα άν θα άποδοθοφν ποτέ σέ νεκρό ή τιμές που άπέδδθησαν στον Β. Ουγκώ, όταν άπέθανε.

Η Βουλή δέν συνεδρίαζε έκνιν την ήμέρα. Οι βουλευτές έν τούτοις είχαν συγκεντρωθθ ήθροοι στους διαδρόμους του Βουλευτηρίου, περιμένοντας να μάθουν νέα. Στις 2 παρά 10 τοιχοκολληθήκηκε έξω από την είθουσα του κοινοβουλίου ένα σημείωμα με τά εξής λίγα λόγια : «Ο Βίκτωρ Ουγκώ πέθανε στην μιάμημα μ. μ.».

Κατότιν αυτού η κοινοβουλευτικώς έπιτροπές που είχαν συγκεντρωθθ έκνινο το άπόγευμα διελύθησαν άμέσως εις ένδειξιν πένθους.

Στο μέγαρο της Γερουσίας μόλις άρχισεν η συνεδρίασις, ο πρόεδρος έσηκώθηκν από τη θέση του, και μέσα στη γενική σιωπή, είπε τά εξής :

— Κύριοι γερουσιασται, ο Βίκτωρ Ουγγώ δέν ύπάρχει πλέον. Ο άνθρωπος που επί εξήντα χρόνια προκαλούσε τον θαυμασμό του κόσμου και την ύπερηφάνεια της Γαλλίας εισήλθε στην άθανασία. Προτεινω εις ένδειξιν πένθους : να λυθθ η συνεδρίασις...

Οι γερουσιασται έδέχθησαν διά β. ης και η συνεδρίασις έλύθη.

Στη δημοαρχία, το θλιβερόν άγγελμα έφθασε την ώρα που συνεδρίαζε το δημοτικό συμβούλιο. Ο πρόεδρος προτεινει και έδω την λύση της συνεδριάσεως εις ένδειξιν πένθους. Έξ' άλλου, ζητεί να ληφθθ άποφασις, όπως το διοικητικό συμβούλιο μετοβθ έν σώματι στο σπίτι του Ουγγώ για να έχραρήθ τα συλλυπητήρια της πόλεως των Παρισίων στους οικείους του μεγαλυτέρου των ποιητών.

Η πρότασις του προέδρου έγινε δεκτική, η συνεδρίασις έλύθη και οι δημοτικοί σύμβουλοι έπήγαν άμέσως έν σώματι στο σπίτι του ποιητού.

Στην Ρώμη η Ιταλική βουλή συνεδρίαζε, όταν ο τηλεγράφος μετέδωκε το θλιβερό άγγελμα του θανάτου του Ουγκώ. Ο πρόεδρος άνήγγειλε στους βουλευτάς την είδηση, και οι κυριώτεροι ρήτορες έλαβαν άμέσως τον λόγο για να έχραρουν την θλίψη του Ιταλικού έθνους διά την μεγάλη άπώλεια της Γαλλίας.

Η Παρισινές έφημερίδες, όλες σχεδόν, έξεδόθησαν το άπόγευμα του θανάτου του Ουγκώ και το πρωί της άλλης μέρας, με μαύρο περιθώριο εις ένδειξιν πένθους. Από τους πρώτους που τρέξαν στο σπίτι του ποιητού, όταν έμαθαν τον θάνατό του, ήταν και ο πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο πρόεδρος της Βουλής, οι ύπουργοί, η πλειοψηφία των βουλευτών και των γερουσιαστών και οι διασημότεροι των διανοουμένων.

Η συγκίνησης όμως ήταν παγκόσμιος. Η Τεκτονική Στοά της Ρώμης συνεδρίασεν έκτάκτως. Η έφημερίδες του Λονδίνου έβγαλαν ειδικό παράρτημα. Και τά τηλεγραφήματα έφταναν στην οικογένεια του ποιητού, από παντού βροχοήδον.

Στάς 2 Αύγουστου 1883, δυό έτη δηλαδή προ του θανάτου του, ο Ουγκώ είχε παραδώσει στον γαμβρό του Βακερού, μέσα σ' ένα φάκελλο άνοιχτό, το παρακάτω ιδιόγραφο σημείωμα, με την παράκληση να διαβασθθ μετά τον θάνατό του :

«Αυριών πενήντα χιλιάδες φράγκα στους φτωχούς. Έπιθυμώ να μεταφερθθ από νεκροταφείο μέσα στην γεροφυρό των άπορών. Δέν θέλω να γίνουιν μνημόσυνα, για μένα στις έκκλησιές. Δέν ζητώ παρά μόνο μία προσευχή από κάθε ψυχή. Πιστεύω στον Θεό.

Β. Ουγκώ»

Μολαταύτα στις 23 Μαΐου η Γερουσία, συνεδρίασασα έκτάκτως άπεφάσισε, όπως η κηδεία του Ουγκώ γίνη δημοσία δαπάνη. Η Βουλή έπίσης συνελεθούσα κι' αυτή έκτάκτως, έψήφισε σύν τοις άλλους διά 415 ψήφων επί 418 παρόντων βουλευτών και την εξής πρότασις ενός βουλευτού :

«Το σώμα του Β. Ουγκώ θα τάφη στο Πάνθειον.»

Το ύπουργείον των Έσωτερικών διώρισε έξ' άλλου μία ένδεκα-μελή έπιτροπή για να φρονισθ τά της κηδείας. Στην έπιτροπή αυτόν συμμετείχεν, εκτός των άλλων, κι' ο Ρενάν.

Η έπιτροπή έλαβε την εξής άπόφασις : «Η σαρφς του Ουγκώ να έκτεθθ ύπο την 'Αψίδα του Θριάμβου ή όποια θα διακοσμηθθ καταλληλώς. Η νεκρική πομπή θα ξεκινήη από το μέρος αυτό.»

Η διακόμησης όμως της 'Αψιδος θα τελειωνε μόλις την 30 Μαΐου. Κι' έτσι η κηδεία ώρίσθη για την Δευτέρα 1 'Ιουνίου, στις 11 το πρωί. Η σαρφς του Ουγκώ θα έξετίθετο εις κόνον προσκύνημα δη την ήμέρα της Κυριακής 31 Μαΐου.

Άπεφασίσθη άκόμη τ ν ήμέρα της κηδείας ν' άργήσουν όλα τά δημόσια γραφεία και τά σχολεία.

Έν τφ μεταξύ, στο σπίτι του νεκρού, έξακολουθούσαν να καταφάνουν άντιπροσωπείαι έπιστημονικών οργανώσεων και λαϊκών

Ο Βίκτωρ Ουγκώ στα τελευταία χρόνια της ζωής του

ΕΥΘΥΜΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

ΜΕ ΔΥΟ ΛΟΓΙΑ

Σε μία γωνιά έρημον δρόμου μετά τα μεσάνυχτα.
 — Με συγχωρήτε, κύριε. Μπορείτε να μου πητε αν υπάρχει άστονυμοκός σταθμός εδώ κοντά ;
 — Δεν υπάρχει, κύριε.
 — Πού μπορεί να βρη κανείς έναν άστυφύλακα ;
 — Δεν ξέρω.
 — Δεν είδατε κανένα από τόν δρόμο πού έρχεσθε ;
 — Όχι.
 — Έν τούτη περιπτώσει κύριε,δέν υπάρχει φόβος να μās ένοχλήσουν.Λάβετε τήν καλωσύνη να μου δώσετε τόν πορτοφόλι σας.

 *Ένας κύριος και μία κυρία έλαβαν ταχυδρομικώς δύο ειπιτήρια θεάτρου διακεκριμένης θέσεως μ' ένα μιλιέττο, όπου υπήρχε χωρίς ύπογραφη ή φράσις.
 «Σα; τά στέλλει ένας φίλος πού θέλει να σās κάμη άπόψε μιά μικρή έκκλησι. Τό βράδυ θά τόν μάθγιτε...»
 Έπήγαν στό θεάτρο, όπου δέν τούς συνέβη τίποτε έκτακτο και όταν έγυρισαν τά μεσάνυχτα ευρήκαν τόν σπίτι τους έντελώς λεηλατημένο. Ό κλέφτης; τά κατάφερε μέσα στις δυό ώρες του θεάτρου να τούς πάρη ότι μπορούσε να μεταφερθί. Άπάνω σ' ένα τραπέζι υπήρχε ένα χαρτί με τή φράσι.
 «Δε θ' άνησυχίτε παιδι για τόν φίλο πού σās έστειλε τά ειστήρια, Τώρα ξέρετε ποιός είμαι.»

 Στη γωνία του δρόμου μεταξύ δύο έπιαιτών.
 Πρώτος τυφλός.— Συνάδελφε τήν ξέρεις αυτή τήν κυρία πού πέρασε ;
 Δεύτερος τυφλός.— Έξ έψεφος μόνον !...

 *Ένας γιατρός στη Νέα Υόρκη πέφτει να κοιμηθί όταν χτυπούν τήν πόρτα του δυνατά. Έξυπνά κι' έρωτά από τόν παράθωρο τόν άνθρωπο πού βλέπει κάτω.
 — Τι θέλετε ;
 — Πόσα πέρνετε γιατρέ για νάρθητε να ιδίτε έναν άρρωστο έξη χλιούετρα από δω ;
 — Τρία δολάρια. Είπε ώρισμένο.
 — Έχετε δικό σας άμάξι ;
 — Βέβαια.
 — Τότε πύμε άμέσως.
 *Όταν εφθάσαν εκεί πού έτρεπε, ό πελάτης κατέβηκε και έδωσε στο γιατρό τά τρία δολάρια και τόν έλεε ότι μπορεί να γυρίσει.
 — Και ό άρρωστος ; είπ' εκείνος.
 — Δεν υπάρχει άρρωστος. Σās εφώναξα γιατί όλι οι άμαξάδες μου ζητούσαν πέντε δολάρια ως εδώ !...

 Η Ιταλία, ή Ισπανία, ή Αγγλία, τόν Βέλγιο και ή Πορτογαλλία, στείλαν συλλυπητήρια τηλεγραφήματα. Ό Θεόδωρος Δελιγιάννης, έξ όνόματος τής ελληνικής Κυβερνήσεως, έστειλε τόν έξης τηλεγραφήματα :
 «Ό ελληνικός λαός θρηνηεί στό πρόσωπο του Βίκτωρος Ούγκώ, τόν πιο παλαιό, τόν πιο γενναίοφρονα και τόν πιο σταθερό τών φιλελλήνων.»

 Η σωρός του ποιητού μετεφέρθη στην Άψίδα του Θριάμβου, στις 5 τόν πρωί, έν πολυπληθή συνοδεία. Η πρό τής άψίδος πλατεία είχε καταληφθί από κόσμο κάθε τάξεως πού εκκλιγε σιωπηλά. Από τις χιλιάδες αυτές άκούσθηκε τότε και ή παραξενη κραυγή πού άντήχησε κατόπιν πολλές φορές καθ' όλη τή διάρκεια τής κηδείας :
 — Ζήτω ό Βίκτωρ Ούγκώ !
 Η Άψίς ήταν τυλιγμένη όλόκληρη μ' ένα τεράστιο μαύρο κρέπ. Επίσης είχαν άναρτηθί επ' αυτής ένα κελώριο πορτραίτο του ποιητού, ό βασισαζόμενο από τήν Δόξη. Δεξιά κι' άριστερά είχαν χαραχθί με χρυσά γράμματα οι τίτλοι τών έργων του...
 Τήν τιμητική φρουρά του νεκρού άποτελέσαν οι φοιτηται τών διαφόρων Σχολών, άντικαθιστάμενοι κάθε δυό ώρες.
 Όλο τόν Παρίσι, παρήλασε πρό τής σωρού του ένδόξου ποιητού. Η σωροή του πλήθους ήταν τέτοια, ώστε ώρισθη ένα βουλεβάρτο για όσους ήρχοντο κι' άλλο για όσους φεύγαν από τόν προσκόνημα... Για να πάρη κανείς σειρά και να φθάσει έως τόν νεκρό, έπρεπε να σπρώχνεται επί τρεις ώρες, τουλάχιστον.

 Τήν άλλη ήμερα, στις ένδεκα, 21 κανονίες άνήγγειλαν νήν εκκίνηση τής κηδείας, τήν όποιαν ήκολούθησε όλο τόν Παρίσι.
 Οι στέφανοι πού κατετίθησαν στόν νεκρό ήταν άπειροι. Μεταξύ αυτών ήταν ό στέφανος τών Έλλήνων φοιτητών, τών Γάλλων έξοριστών, και τών Γαλλίδων μητέρων.
 «Η σημερινή ήμερα—έγραφε τόν ίδιο βράδυ ό Βόλφ—θά φαίνεται στις μέλλουσες γεννεές σαν ένας θρόλλος... Τό Παρίσι κατώρθωσε να κάμη στόν Βίκτωρα Ούγκώ μιά κηδεία άνταξία τής δόξας του. ».

== ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ==

Ωρα Θρήνου Charles Marx

Τήν ώρα πού έρχεται τόν δειλινό, και πού οι βοσκοί στη στάνη όδηγούν τ' άρνιά τους, τήν ώρ' αυτή, ή λύπη ή παληά, ξαναγυρίζει στην καρδιά μου...
 Παλιών καιρών και ύιοί, έλλίδες κι' όνειρα λητημονημένα, μακρνοί στοχασμοί, πιέζουν τήν ψυχή, με τυρρανούν, με βασανίζουν... Και κλαίω, κλαίω σαν μικρό παιδί !... Κλαίω μιάν άγάπη, μιάν ιστορία πού έτελείωσε, ένα όνειρο που βυσε για πάντα...
 Κλαίω κάποια μάτια, κάποιο βλεμμα, κάποιο θερμο φίλι πού εκλεγω κάποτε από κάποια γλυκά-θερμά χειλή...
 Τήν γλυκειά τήν ώρα του δειλινού, πού τόν σουρούπομα άπλώνεται γύρω σ' όλη τή φύσι και πού τόν άεράμι φέρνει από τόν δάσος τόν άσμα των άγριων λουλουδιών, τήν ώρα αυτή προς έσένα ό νοός μου ξαναγυρίζει...
 Και κλαίω, κλαίω τόν χαμό σου, κλαίω τήν έσβυσσε, κλαίω για τόν θάνατό σου άθώα κι' άγαπημένη ψυχή...
 Κλαίω !... Κ' εινε ή γλυκειά και μυστική ώρα πού έρχεται τόν δειλινό, εινε ή ώρα πού οι βοσκοί τ' άρνιά τους, ξαναφέρνουν στη στάνη...

Τά μάτια σου Teñ Charles de Goffic

Τά μάτια σου είν' όμοια, με τις κρυστάλλινες πηγές του δάσους, πού κάθε νύχτα καθρεφτίζονται μέσα στα ήσυχα νερά τους τ' άστέρια τ' ουρανού και πού λούζεται μέσα στα κρυστάλλα τους ή σελήνη...
 Τά μάτια σου είν' όμοια με τις κρυγές εκείνες λάμψεις στην άκρη του όριζοντα με τά θαμπά φώτα πού φεγγοβολοούν στα βάθη του πελάγου...
 Τά μάτια σου πώς τ' αγαπώ, τά μάτια σου !...
 Κι' όμως μέσ' από τά πονηρά σου αυτά μάτια, διακρίνω τή ψυχή σου, τήν άπιστη ψυχή σου...
 Ό έρωτας έχει στήσει τή φωλιά του μέσ' τή γλαρά σου μάτια και πληγώνει σκληρά κι' άλύπητα όσους σε άντικρύζουν...
 Τά μάτια σου είν' όμοια με τ' άφρισμένα κύματα, είν' όμοια με τή θάλασσα τήν τρικυμιόμένη...
 Ω ! μάτια όνειρεμενα, μάτια πού άγάπησα, μάτια πού ήλάτρεψα, μάτια μιάς τόσο άπιστης γυναίκας, ως τότε θά με βασανίζετε ;...

Θά ξαναπάμε πάλι προς τή θάλασσα... Τού Hugues Delorme

Θά ξαναπάμε πάλι προς τή θάλασσα ! Εκεί παιδιά κι' οι δυό πόσες φορές είχαμε παίξει !...
 Θά ξαναπάμε πάλι στις φωτεινές άμμουδιές κοντά στο Κάστρο τόν παλιό, εκεί πού ή ψαροβαρκες λιμάνι έχουν βρει...
 Θά ξαναπάμε, ναί... από τόν χειρ' θά σε πάρω όπως και πρώτα, σφιχτά θά σε κρατώ, παληά μου άγάπη... Δεν θά μιλάμε... Μονον σαν φθάσουμε, τά φιλιά μας θά ξαναρχίσουμε τά παληά...
 Θά ξαναπάμε πάλι προς τή θάλασσα. Πόσοι καθύμοι εκεί θά μās προομύουν !
 Κ' ύστερα πάλι σαν γυρίσουμε στό σπίτι μας, κι' άντικρύσουμε τ' άσπρα μαλλιά, θά κλάψουμε άγάπη μου, θά κλάψουμε ! Μά μη τρομαίεις ! Μη τρομαίεις ! Μείσ' απ' τόν κλάμα εκείνο, ένας καθύσθ θά βγη. Μείσ' απ' τόν κλάμα αυτό μιά νέα ζωή θ' άρχισή...
 Έτσι εινε... *Όταν θυμάσαι τά περασμένα, σου φαίνεται πως ζης διπλά, πως ζης ξανά τή πρώτη σου ζωή...
 *Ας πάμε... ας πάμε... προς τή θάλασσα... Εκεί πού και οι δυό παιδιά, ώρες όλόκληρες πλάί στο ζύμα όνειρευομαστε γλυκά...

